

Matti Salo: Joseph Losey. Vainottu muukalainen.

Like: Helsinki 1989.

Matti Salo kirjoittaa kirjansa *Joseph Losey. Vainottu muukalainen* ensimmäisessä luvussa, että "auteurismi on yksi Losey-kritiikin ongelmia". Salon mukaan tämä ongelmallisuus palautuu lähinnä siihen, että Losey ei ole itse käsikirjoittanut elokuviin. Toisaalta voitaisiin todeta, että eikö auteurismin tee ongelmalliseksi myös Loseyn joutuminen Mustalle listalle, koska se varmasti vaikeutti hänen mahdollisuuksiaan toteuttaa omia töitään ja toisaalta aiheutti sen, että Losey joutui työskentelemään hyvin vaihtelevissa tuotantoloissa (jotka heijastuivat melko näkyvästi hänen ohjaamiinsa elokuviin), tai eikö ole yleensäkin ongelmallista puhua auteurismista Hollywood-perinteen ohjaajien kohdalla - puhumattakaan siitä, että ehkä Suomessakin voitaisiin jotenkin (vaikka esittämälä vastaväitteitä) huomioida jo 20 vuotta sitten ensimmäisen kerran esitetty auteurismin kritiikki.

Valitettavasti Salo on varoituksistaan huolimatta kuitenkin luisumaisillaan auteurismin syövereihin. Tähän vaikuttanee osittain se, ettei Suomessa ole juurikaan perinnettä tutkia elokuvia muuten kuin ohjaajien jälkinä. Tämä on harmillista, koska Loseyn elokuvista saisi varmaan hyvinkin mielenkiintoisia asioita esille, jos niitä tarkastelisi esimerkiksi syntyaikakautensa tuotantolojen, poliittisten muutosten (Musta lista) tai muiden yhteiskunnallisempien tekijöiden kautta. Salon kirja herättää väkisininkin tällaisen ajatuksen, koska kirjoittajalla on erittäin paljon ohjaajaan ja hänen teoksiinsa liittyvää kulttuurihistoriallista tietoa, joka tunkee näkyville nyt vain ajoittain perinteisemmän tarkastelun välistä tehden tällöin tekstistä heti tarkempaa ja samalla myös mielenkiintoisempaa.

Tästä kritiikistä huolimatta Salon Losey-kirjassa on positiivista sen historiallisuus. Salo pyrkii ainakin ajoittain tarkastelemaan Loseyn teosten kehi-

tystä suhteessa ympäröiviin tuotantoloihin (Loseynhan joutui Mustalle listalle päätymisensä jälkeen mm. hakemaan elokuviansa rahoituksen eri maista). Tosin tätä puolta olisi voinut siis korostaa huomattavasti enemmän, sillä Salo on selvästi omimmillaan käyttäessään hyväkseen mielenkiintoista ja paljolti täysin uutta historiallista tietoa, jota hänellä on esimerkiksi Hollywoodin sensuurin tai studioiden tuotantolojen vaikutuksista aikansa elokuvaan ja niiden kerrontaan.

Nykyisessä muodossa kirjassa korostuvat yksittäiset elokuvat, joiden analyysit kuitenkin jäävät jo Loseyn elokuvien lukumääränkin vuoksi usein melko lyhyiksi ja yleisiksi, vaikka joukossa onkin paljon hauskoja ja hyviä kuvauksia sekä kommentteja Loseyn ohjauksista (hyvä esimerkki on tiivis ja oivaltava analyysi elokuvasta *M* (1951)). Tällaisenaan - kattaessaan koko Loseyn tuotannon - teos toimii parhaiten käsikirjana, johon on tiivistetty Loseyn ohjaajaura helposti käsiteltävään muotoon.

Matti Salon osuuden perään on kirjaan liitetty Peter von Baghin 1960-luvulla tekemä Losey-haastattelu sekä Raymond Durnat'n essee Loseysta. Salon jakson luettuani teoksen loppuun lisättyjen kirjoitusten funktio jäi minulle hieman epäselväksi, vaikka niissä olikin joitakin kiinnostavia kohtia. Von Baghin ja Durnat'n tekstit eivät tuoneet Salon tarkasteluun paljonkaan uutta, joten olisin mieluummin lukenut enemmän Matti Salon omaa tekstiä Loseyn elokuvista tai niiden taustoista.

Tarkempaa analyysia mm. Hollywoodin Mustan listan synnystä ja sen vaikutuksesta aikansa elokuvaan joutunemme kuitenkin odottamaan siihen asti, että Matti Salo saa pääprojektinsa valmiiksi. Joseph Losey -kirja (kuten hänen aikaisempi *Seinä vastassa* -teoksensakin) on eräänlainen sivutuote suuremmasta työstä, jossa Salo jäljittää 1947 syntyneen Mustan listan vaikutusta aikakautensa käsikirjoittajiin sekä osin myös ohjaajiin. Sitä odottaessa kannattaa tutustua Matti Salon kirjaan *Joseph Losey. Vainottu muukalainen*.

M.L.

